

Van multinational naar kleine boeren

DOOR JAN CEES BRON

Vrijhandel zou in het belang zijn van arme landen. Maar willen die landen kunnen uitvinden waar ze goed in zijn, dan moeten ze soms hun eigen markt kunnen afschermen, zegt Hans Eenhoorn, oude-topman van Unilever. Hij zet zich nu in voor kleine boeren in Afrika.

Hans Eenhoorn werkte 32 jaar bij Unilever, onder meer als hoofd van de Internationale Voedingsmiddelen Divisie. Sinds zijn pensionering in 2001 zet hij zich via de Honger Werkgroep van de Verenigde Naties, de NGO Worldconnectors en als professor voor Voedselzekerheid en Ondernemerschap aan de Universiteit van Wageningen in voor kleine boeren in Afrika.

Voor de ontwikkeling van kleine boeren is volgens Hans Eenhoorn zakelijk denken essentieel. Het zit Eenhoorn als oud-topman van de Brits-Nederlandse voedingsgigant Unilever in het bloed. Kennis overbrengen over ondernemen is volgens hem een onmisbaar ingrediënt geworden bij moderne ontwikkelingshulp. "Ontwikkeling begint met ondernemend denken, te verstaan als meer planmatig produceren, voor gedefinieerde markten, met een winst oogmerk, dus een focus op het toevoegen van waarde", zegt Eenhoorn. "Met waardetoevoeging en een hogere productie kun je de markt bedienen en daarmee je levensomstandigheden verbeteren."

Commercieel denken is een fenomeen dat op het platteland van Afrika soms nauwelijks bekend is, merkte Eenhoorn tijdens zijn vele reizen. "Men moet leren een afzetmarkt te definiëren en productie zo precies mogelijk te plannen, verder te kijken dan alleen het voorzien van de directe eigen familie.

Markten voor lokale boeren en afnemers worden gestimuleerd, meent Eenhoorn. De markten gericht op export zijn vaak fysiek onbereikbaar. "Voldoen aan internationale kwaliteitseisen is bovendien voor de meeste producenten nog een stap te ver." Zelfs een WTO-akkoord zou voor hen weinig betekenen. "We moeten aan de basis beginnen."

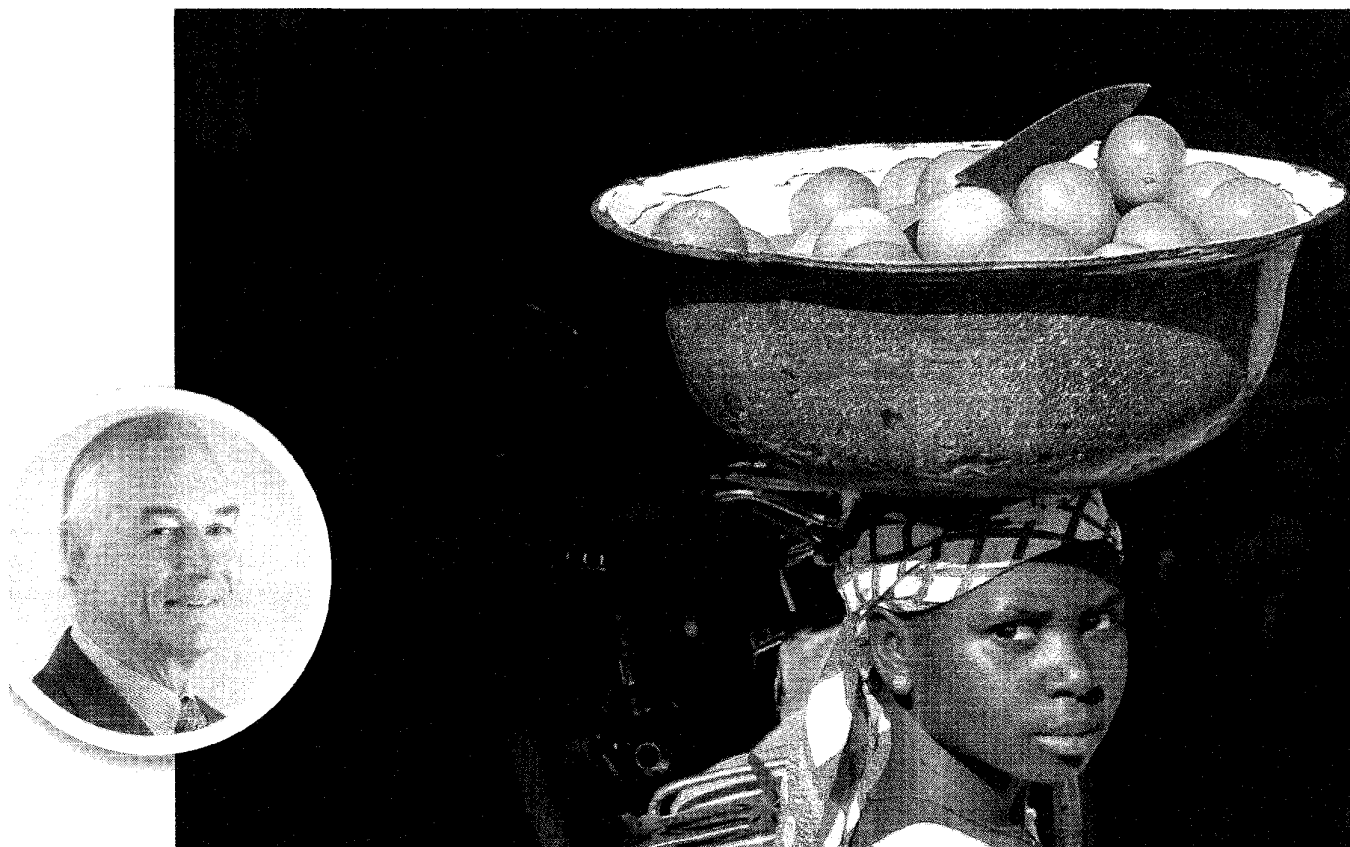
Landbouwontwikkeling is voor Afrika essentieel, want industrialisatie is voor Afrika eigenlijk de eerstkomende decenia niet mogelijk, denkt Eenhoorn. Hoewel de extra voedseltoppen die sinds 2007 zijn georganiseerd weinig opleverden, denkt Eenhoorn dat het besef dat landbouw belangrijk

is tot de Wereldbank, donoren en het IMF doorgedrongen. Lang was het hulpbeleid gericht op industrialisatie, het overslaan van een landbouwrevolutie die in Europa, de VS en Oost-Azië aan de welvaartssprong voorafging. Eenhoorn ziet liever een realistisch visie gericht op de praktijk. "In Azië ging een trek naar de stad gepaard met toenemende vraag naar arbeid in de stad. Daar is geen sprake in het overgrote deel van Afrika ten zuiden van de Sahara. Men struikelt erin de steden nu al over de schoenveterverkopers, omdat er geen industrie van betekenis is die voldoende werkgelegenheid biedt."

De landbouw en niet de industrie bepaalt voorlopig de toekomst van Afrika. Wanneer producenten incidenteel wel in staat zijn te exporteren moeten bedrijven de ruimte krijgen wat op te bouwen door de grenzen soms te sluiten voor import van landbouwproducten, vindt Eenhoorn. "Ze moeten de kans krijgen uit te vinden waar ze goed in zijn." Dat wil zeggen: zonder dumping van Braziliaanse soja of Vietnamese rijst. "Soms betekent Fair Trade ook een eenzijdige, maar wel tijdelijke bescherming van de eigen productie."

Westerse bedrijven zien concurrentie vanuit ontwikkelingslanden niet zitten en hun regeringen proberen dan ook met de wereldhandelsorganisatie WTO pogingen tot protectionisme tegen te gaan. Vrijhandel werd deel van een economische visie die wel Washington Consensus werd genoemd. "Maar van consensus was nooit sprake", zegt Eenhoorn. "Het was eerder de visie van een kleine groep economen die naar eerdere ervaringen buiten Afrika keek en in staat was via de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds deze ideeën van buiten op te leggen."

De landbouw en niet de industrie bepaalt voorlopig de toekomst van Afrika, zegt Hans Eenhoorn (links). De ex-topman van Unilever zet zich tegenwoordig in voor boeren in arme landen. Foto's ANP, Reuters en Ed Lonnee

'Multinationals hebben impact'

Eenhoorn valt in een traditie van Unilever-topmannen die zich na hun pensionering inzetten voor ontwikkelingslanden. Unilever zelf prijkt in duurzaamheidslijsten in de top. In 2009 werd Unilever voor de elfde keer op rij verkozen als meest duurzame voedingsbedrijf van de Dow Jones Sustainability World Index. De firma wordt gerekend tot de honderd meest duurzame beursgenoteerde bedrijven ter wereld.

Multinationals kunnen volgens Eenhoorn een veel bredere maatschappelijke rol vervullen dan nu. Vanzelfsprekend staat winst centraal, aldus Eenhoorn, en het is dit winstdenken dat de Westerse wereld en Japan ver heeft gebracht. Maar steeds meer bedrijven gaan maatschappelijk bewust te werk. "Multinationals hebben impact. Als Unilever de grootste palmolieleverancier van Indonesië de wacht aanzet, betekent dit wat. Er kan vooral winst worden geboekt in partnerschap met overheid, wetenschap en het maatschappelijk middenveld."